

ORTADOĞU GÜNDEMİ

1-7 Kasım 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

ABD Savunma Bakanlığı Sözcüsü John Kirby 1 Kasım Pazartesi tarihinde gazetecilere verdiği demeçte, Türkiye'nin YPG/PKK güçlerine karşı muhtemel bir askerî harekâta ilişkin haberler hakkında yorum yapmayacağını söyledi. Kirby, gazetecilerin sorularını Ankara'ya yöneltmelerinin daha doğru olacağını sözlerini ekledi.¹

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Faysal bin Farhan, Suriye devleti ile yakınlaşmanın siyasi yolu ilerletmeye katkıda bulunabileceğini ancak ülkesinin şu anda konuyla ilgili adım atmayacağını açıkladı.²

Kazakistan'ın başkenti Nursultan'da aralık ayı ortalarında Suriye konulu görüşmelerin yeni bir turunun gerçekleştirileceği bildirildi. Kazakistan Başbakan Yardımcısı Muhtar Tileuberdi konu ile ilgili açıklama yaparak garantör ülkelerin toplantıda dışişleri bakan yardımcılarını seviyesinde temsil edileceğini ifade etti.³

• Suriye Rejimi

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Beşar Esad ile telefon görüşmesi yaptığı bildirildi. Çin Dış İşleri Bakanlığı'nın yaptığı açıklamaya göre Xi, 50 yıl önce yeni Çin ile diplomatik ilişki kuran ilk Arap ülkesinin Suriye olduğunu ve BM'deki statüsünü kazanmasıyla ilgili tasarıyı kaleme alan ülkelerden biri de olduğunu hatırlattı. Suriye'nin Çin'in "Kuşak ve Yol" Projesi ile küresel gelişme inisiyatifine destek vermesini memnuniyetle karşılayan Xi Jinping, ülkesinin Suriye'nin ulusal egemenliğine, toprak bütünlüğüne ve millî itibarına destek verdiğini, dış müdahalelere kesinlikle karşı olduğunu belirtti.⁴

Rusya'nın Suriye'deki Tarafları Uzlaştırma Merkezi, İsrail Hava Kuvvetlerine ait 2 savaş uçağının Suriye'nin hava sahasına girmeden Şam bölgesindeki askerî tesislere füzelerle saldırdığını belirtti. Suriye medyasında yer alan haberlerde İsrail tarafından Zakiya bölgesinde füzelerle saldırı düzenlendiği ve maddi hasar olduğu belirtilirken, hedef alınan yerler konusunda bilgi verilmedi.⁵

Suriye rejim güçleri ve İranlı milisler, Rus helikopterleri eşliğinde Halep'in kuzeydoğusuna büyük takviye birlikleri gönderdi. Yerel kaynaklardan aktarılan bilgilere göre takviye birlikleri El Bab kenti yakınlarındaki Tel Rahal, Tel Zwayan ve Dağbaşı'nda yer alan

1 <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/2829520/pentagon-press-secretary-john-kirby-holds-a-press-briefing/>

2 <https://middleeast.in-24.com/News/374625.html>

3 <https://tr.sputniknews.com/20211104/kazakistanda-astana-formatinda-suriye-konulu-yeni-bir-gorusme-gerceklestirilecek-1050471599.html>

4 https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1918827.shtml

5 <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/3/israel-launches-missile-attack-near-syrias-damascus>

cephelere gönderildi. Konvoyda çok sayıda tank, roketatar, ağır top ve askerî/lojistik teçhizat olduğu bildirildi.⁶

• Fırat'ın Doğusu

Terör örgütü YPG, Suriye'nin kuzeydoğusundaki Kamışlı ilçe merkezinde abluka altında tuttuğu Beşar Esad rejimi unsurlarının "Güvenlik Karesi"ne giriş çıkışlarını serbest bıraktı. YPG'li militanlar, nisan ayında rejim güçleriyle çatışarak Tay Mahallesi'ni ele geçirmiş, rejime ait askerî ve güvenlik birimlerinin bulunduğu "Güvenlik Karesi" bölgesini iki kontrol noktası kurarak abluka altına almıştı.⁷

ABD'ye ait yeni bir araç konvoyu 1 Kasım Pazartesi günü Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. Askerî ve lojistik malzeme yüklü 40 tırdan oluşan bu konvoyun, Suriye'nin Haseke ve Deyr ez Zor vilayetlerinde bulunan Uluslararası Koalisyon üslerine hareket ettiği bildirildi.⁸

Anadolu Ajansının yerel kaynaklardan edindiği bilgiye göre, YPG'li militanlar son günlerde Suriye Millî Ordusu (SMO) kontrolündeki Azez ve Mare ilçelerinin Tel Rifat ile oluşturduğu cephe hatlarını güçlendirmeye hız verdi. Minnağ Havaalanı çevresinde yer alan YPG'nin sözde karargâhına 3 Kasım sabah saatlerinde gelen Rus yapımı ZİL model 4 askerî araçtan teröristlere çok sayıda mayın teslim edildi. Terör örgütünün döşediği mayınların "anti-personnel" ve "anti-tank" mayınları olduğu öğrenildi.⁹

PYD Eş Başkanlık Konseyi üyesi Aldar Halil, Suriye krizinin siyasi çözümü için Suriye rejimi ile bir anlaşmaya varılması gerektiğini ifade etti. Eski bir PKK militanı da olan Halil, YPG'nin Şam hükûmetiyle doğrudan diyaloga hazır olduğunu söyledi.¹⁰

• Güney Suriye

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) tarafından Süveyda'nın güney kırsalındaki bir gencin, tutuklandıktan sonra rejimin Sydanya'daki askerî hapisanesinde gardiyanlar tarafından bir buçuk yıldan fazla bir süredir işkence görerek hayatını kaybettiği bildirildi. SOHR, Suriye devriminin başlangıcından bu yana rejim cezaevlerinde 47.506 sivilin işkence altında öldüğünü belgeledi. Bu kişilerin 47.103'ü erkek, 339'u 18 yaş altı çocuk ve 64'ü ise 18 yaş üstü kadın.¹¹

6 <https://english.aawsat.com/home/article/3278636/syrian-regime-deploys-huge-reinforcements-aleppo-countryside>

7 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ypg-pkk-kamisli-rejim-unsurlarina-yonelik-ablukasini-kaldiriyor/2412077>

8 <https://www.syriahr.com/en/227095/>

9 <https://www.middleeastmonitor.com/20211106-russia-vehicles-unload-landmines-in-north-syria-countryside/>

10 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/011120216>

11 <https://www.syriahr.com/en/227424/>

SOHR aktivistleri, rejim güvenlik güçlerinin, Beşar Esad'ın affı kapsamında Dera vilayetinden gözaltına alınan 15 kişiyi, Dera'nın ileri gelenleri ve Rusya'nın arabuluculuğunda rejim güçleri arasında yapılan son anlaşma kapsamında serbest bıraktığını bildirdi.¹²

Kimliği belirsiz bir grup silahlı kişinin Süveyda kentindeki petrol şirketine baskın düzenlediği ve havaya kurşun sıkarak çok sayıda sivile ve çalışana saldırdığı bildirildi. Saldırganlar, ayrıca şirkette bulunan bir rejim yetkilisi ile bir polis memurunu da kaçıarak araçlarına el koydu.¹³

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

MSB Basın Bilgilendirme Merkezinde 1 Kasım 2021'de basın bilgilendirme toplantısı düzenlendi. Bu kapsamda yapılan açıklamalarda Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı harekâtları ile Suriye'nin kuzeyinde yaratılan terör oluşumlarının engellendiği ve engellenmesine devam edildiği belirtilerek böylece bölge halkının huzur ve güvenliğinin sağlandığı vurgulandı.

Terör örgütlerinin, bölgedeki sivillere ve birliklere yönelik saldırı girişimlerinin komandolar tarafından anında müdahale ile engellendiği belirtilerek "Türk Silahlı Kuvvetlerimiz için sivil halk, çevre, tarihî, dinî ve kültürel yapılar dokunulmazdır. Tek hedefimiz teröristlerdir. Bu kapsamda, ekim ayında Suriye harekât bölgelerinde, IŞİD terör örgütü mensupları dâhil olmak üzere 169 terörist etkisiz hâle getirilmiştir. İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi'nde rejimin çeşitli bahanelerle sivillere karşı yürüttüğü saldırılar devam etmektedir. Son bir ayda, İdlib bölgesinde rejim tarafından yapılan top, havan, roket atışlarında ve hava saldırılarında, aralarında çocukların da bulunduğu 19 sivil hayatını kaybetmiş, 72 sivilse yaralanmıştır. Söz konusu saldırıların sonlandırılması için belirlenen hedefler derhâl ateş altına alınarak imha edilmekte, birliklerimizin güvenliği için gerekli her türlü tedbir alınmaktadır" ifadeleri kullanıldı.¹⁴

12 <https://www.syriahr.com/en/227555/>

13 <https://www.syriahr.com/en/226924/>

14 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/msb-yilbasindan- itibaren-etkisiz-hale-getirilen-terorist-sayisi-2-bin-360- oldu/2408609>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Ammar el-Hekim ve Sadr Hareketi'nin lideri Mukteda es-Sadr bir araya gelerek Irak'taki son gelişmeleri, seçim sonuçlarını ve bir sonraki siyasi aşamanın gerekliliklerini ele almıştır.¹⁵ Sadr aynı hafta içerisinde siyasi görüşmelere hız vererek Muhammed el-Halbusi ile Bağdat'ta görüşme yapmıştır.¹⁶ Sadr aynı zamanda Zafer Koalisyonu'nun lideri Haydar el-Abadi ile de Bağdat'ta bir araya gelmiştir.¹⁷ Seçimlerden sonra hükûmeti kurma konusunda en fazla söz hakkına sahip liderin Sadr olduğu düşünülürken İran yanlısı Şii grupların seçim itirazlarını sık sık gündeme getirdiği görülmektedir. Hatta "Hadi el-Amiri'nin İran yanlısı siyasi oluşumlar arasında üstlendiği liderliğin" Sadrcı bir adayın hükûmeti devralmamasına bağlı olduğu yönünde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.¹⁸

Irak'ın onayladığı Paris İklim Değişikliği Anlaşması'nın 1 Aralık 2021'de Irak için yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.¹⁹ Anlaşma ile ortalama küresel sıcaklıkta artış kontrol edilerek derecenin, iki derecenin altında tutulması amaçlanmaktadır. Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, son 40 yılda Irak'ı etkileyen zor koşulların ülkeyi iklim değişikliklerine karşı savunmasız ülkelerden biri hâline getirdiğini ifade etmiştir. Salih, çölleşmenin, Irak topraklarının yüz ölçümünün yüzde 39'unu kapsadığını belirtmiştir.²⁰

Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu (IBYSK), seçimlerin kesin sonuçlarının açıklanacağı tarihi belirlerken ek temyiz sürecinin başladığını duyurmuştur.²¹

Feminist örgütlerden oluşan bir grup Süleymaniye'de kadına yönelik şiddetle ilgili bir kampanya başlatmıştır. Kampanyanın açılışına Süleymaniye Valisi Haval Ebu Bekir'in yanı sıra kadın meseleleriyle ilgili çeşitli hükûmet ve parti organizasyonlarıyla beraber yerel ve uluslararası kuruluşlardan temsilciler de katıldı. Kampanyanın sorumlusu Çinyaz Faik, sivil toplum kuruluşlarını, din adamlarını ve medyayı; karşılıklı hoşgörü ve saygıyı yayma, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırma, evlilik yaşını yükseltme ve kadınlara karşı işlenen suçları ceza davası olarak ele alma çabalarını desteklemeye çağırdı.²²

15 <https://ina.iq/eng/15226-al-hakim-discusses-with-al-sadr-the-latest-developments-and-the-results-of-the-elections.html>

16 <https://ina.iq/eng/15217-al-halbousi-receives-al-sadr-in-baghdad-.html>

17 <https://ina.iq/eng/15233-al-ibadi-receives-al-sadr-in-baghdad-.html>

18 <https://shafaq.com/en/Report/AL-Amiri-s-dismissal-looms-after-Shiite-Forces-Coordination-Framework-approaches-the-verge-of-irrevocable-disintegration>

19 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/11/06/iraq-ratifies-paris-agreement-on-climate-change/>

20 <https://ina.iq/eng/15193-president-salih-to-climate-summit-desertification-affects-39-in-iraq.html>

21 <https://ina.iq/eng/15204-ihec-sets-the-date-for-the-announcement-of-elections-final-results.html>

22 <https://shafaq.com/en/Kurdistan/Feminist-organizations-launch-an-anti-violence-against-women-campaign-in-al-Sulaymaniyah>

• Güvenlik

Irak Başbakanı Mustafa Kazimi'nin başkent Bağdat'taki evine silahlı insansız hava aracıyla (SİHA) saldırı düzenlenmiştir. Kazimi'nin evi, Bağdat'ta yüksek güvenliktir. Yeşil Bölge'de bulunmaktadır.²³ Üzerinde patlayıcılar ve bomba yüklenmiş SİHA'lar Kazimi'nin yaşadığı binaya çarparak patlamaya yol açmıştır. Saldırıda altı koruma görevlisi yaralanmıştır. Saldırı yetkililerce açık bir "suikast girişimi" olarak nitelendirilmiştir. Saldırının İran'a yakın Şii milis güçlerince gerçekleştirildiği iddia edilmiştir.²⁴ Bağdat'ın Yeşil Bölge çevresi ve diğer bazı noktalarında güvenlik tedbirleri artırılarak askerî araçların yerleştirildiği görülmüştür.

İran yanlısı grupların destekçileri, Bağdat'ta güvenlik güçleriyle çatışarak geçen ay düzenlenen Irak genel seçimlerinin sonuçları sebebiyle şiddet gösterilerine kalkışmıştır. Irak Sağlık Bakanlığı, 27'si sivil, geri kalanı güvenlik güçlerinden olmak üzere 125 kişinin yaralandığını belirtmiştir.²⁵ Çok sayıda protestocu, taş atarak hükûmet binalarının ve yabancı elçiliklerin bulunduğu Yeşil Bölge'ye doğru ilerlemeye çalışırken, polis tarafından engellenmiştir. Başbakanı Kazimi'nin ise genel seçimlerin sonuçları sebebiyle çıkan şiddetli çatışmalarla ilgili soruşturma talimatı verdiği kaydedilmiştir.²⁶ Kanun Devleti Koalisyonu lideri Nuri el-Maliki, gösterilerin tırmanmaması çağrısında bulunurken, kötü niyetli ellerin ve şüpheli tarafların fitne çıkartma çabalarına karşı uyarıda bulunmuştur.²⁷

Irak Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım el-Araci, Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı ve Uluslararası Koalisyon'daki ABD'li ve İngiliz taraflarla bir araya geldiklerini söyleyerek, ABD güçlerinin Irak'tan çekilmesi ve kalan askerlerin misyonunun değişmesini görüştüklerini bildirmiştir. Aynı zamanda ABD'nin, Irak'a 2100 konteynerlik askerî lojistik, 1800 askerî araç, tanker ve çeşitli askerî malzeme gönderdiği belirtilmiştir.²⁸

Duceyl Kaymakamı Abdülaziz Feze, terör örgütü IŞİD mensuplarının Selahaddin vilayetinin güneyindeki Seyyid Harib bölgesinde saldırı düzenlediğini ve saldırıda bir Haşdi Şaabi mensubunun öldüğü, iki kişinin de yaralandığını duyurmuştur.²⁹

10 Ekim 2021 parlamento seçimleri sonucunda Irak Parlamentosuna bağımsız milletvekili olarak seçilen Nazim Fahim Şibli'nin Divaniye vilayetine bağlı Gamas ilçesindeki evine bombalı saldırı düzenlenmiştir. Patlama sonucu çevredeki bina ve araçlarda hasar meydana gelirken, olayda ölen ya da yaralananın olmadığı kaydedilmiştir.³⁰

23 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-59197266>

24 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-basbakani-kazimi-evime-saldiri-duzenleyenlerin-kim-oldugunu-biliyoruz/2414560>

25 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2021/11/05/violence-in-iraq-as-pro-iran-groups-clash-with-security-forces-in-baghdad/>

26 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2021/11/06/iraqi-authorities-begin-probe-into-deaths-and-injuries-in-baghdad-amid-ongoing-protests/>

27 <https://ina.iq/eng/15230-al-maliki-calls-on-the-demonstrators-not-to-escalate.html>

28 <https://www.basnews.com/tr/babat/721730>

29 <https://www.basnews.com/tr/babat/721909>

30 <https://www.basnews.com/tr/babat/722018>

Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığındaki Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Temsilcisi Tümgeneral Abdulhalik Talat, Peşmerge ile Irak Ordusunun IŞİD'e karşı mücadele kapsamında kurduğu iki ortak tugayın, 1 Aralık 2021 tarihinde Erbil'de askerî eğitime başlayacağını bildirmiştir. Erbil'de gerçekleştirilecek olan eğitim döneminin iki ay süreceği aktarılmıştır.³¹

• Ekonomi

Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP), Irak içinde yerinden edilmiş 327 bin kişiye ve kamplarda yaşayan Suriyeli mültecilere gıda yardımı yapılmasını desteklemek için Güney Kore'den bir milyon dolar tutarında bir katkı aldığını açıklamıştır.³²

Irak Merkez Bankası Başkanı ve İranlı mevkidaşı, Bağdat'ta düzenlenen bir toplantıda, mali borçları ele almıştır. İran Parlamentosu daha önce Irak'ın borçlarının yedi milyar dolara ulaştığını açıklamış ve ödemesi gerektiğini vurgulamıştır. İran Parlamentosu Ekonomi Komitesi Başkan Yardımcısı Kazım Musavi'ye göre, İranda yüksek enflasyon ve geçim sıkıntısı, Bağdat, Pekin ve Moskova'nın İranda ödemediği borçlarından kaynaklanmaktadır.³³

Enerji Bilgi Yönetim İdaresi (EIA), ABD petrol ithalatına ilişkin aylık raporunda 2021 yılının Eylül ayına nispeten Ekim ayında ABD'nin Irak'tan yaptığı petrol ithalatını arttırdığına yer verilmiştir. Ayrıca Irak, ABD'nin en büyük ham petrol tedarikçileri arasında Kanada, Meksika, Suudi Arabistan ve Kolombiya'dan sonra beşinci sırada yer almıştır.³⁴

Erbil, Duhok ve Musul'da ofisleri bulunan Abeer Alshimal Company For General Contracting Ltd. adlı şirket, Ninova vilayetinde bulunan Sincar'da düşük maliyetli konut inşaatı projesi için Birleşmiş Milletler ile sözleşme yapmıştır.³⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Bakanlar Kurulu Sözcüsü Hasan Nazım, Dari projesinin son aşamalarına geldiğini ve Kültür Bakanlığının, Irak devletinin kuruluşunun yüzüncü yılına yakışır bir törenle açılış yapmak için çaba sarf ettiğini dile getirmiştir. Kültür Bakanlığının Babil Festivali'ni yenilemek istediğini belirten Nazım, Bakanlar Kurulu'nun, Kark ve Rusafa'da su dağıtımı için kullanılan ekipmanların rehabilitasyonu ve bakımı için üç milyar dinar tahsis etmeye karar verdiğini açıklamıştır.³⁶

31 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/071120219>

32 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/11/05/korea-supports-vulnerable-families-in-iraq/>

33 <https://shafaq.com/en/Economy/CBI-governor-discusses-with-his-Iranian-counterpart-addressing-Tehran-s-financial-dues>

34 <https://shafaq.com/en/Economy/U-S-upscaled-crude-imports-from-Iraq-in-October-EIA-says>

35 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/11/03/contract-awarded-for-low-cost-housing-in-sinjar/>

36 <https://ina.iq/eng/15036-cabinet-spokesman-dari-project-has-reached-its-final-stages.html>

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Irak Başbakanı Mustafa Kazımî'nin konutuna yönelik silahlı insansız hava araçları ile gerçekleştirilen saldırıyı kınadı.

Turan, sosyal medya hesabından paylaştığı yazılı açıklamada, "Başbakan Mustafa Kazımî'nin konutuna yapılan hain saldırı, ülkenin egemenliğine ve otoritesine karşı bir terör suçudur" ifadelerinde bulundu. ITC Başkanı Turan, "Siyasi tarafları, sağlam ve ciddi bir duruş sergilemeye ve Irak'ın birliğini tehdit eden yeni bir çekişme yaratma girişimlerinin önüne geçilmesine çağırıyoruz" açıklamasını yaptı. ³⁷

Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği, 7 Kasım 2021 tarihinde seçim sonucuna yapılan itirazlar kapsamında seçim istasyonlarında gerçekleştirilen elle sayım işleminin sona ereceğini bildirdi. Komiserlikten yapılan açıklamada, "11 şehirde seçim sonuçlarına ilişkin itirazlar sunuldu buna karşılık 7 ilde seçim sonuçlarına itiraz edilmedi. Babil, Kerbela, Necef, Diyala ve Bağdat'ta sunulan itirazların tamamı gözden geçirildi" ifadeleri kullanıldı. 7 Kasım itibarıyla Musul, Selahaddin, Basra, Kerkük, Zikar ve Duhok'ta sunulan itirazların tamamının gözden geçirileceği ve tüm seçim istasyonlarındaki elle sayım işleminin tamamlanacağı belirtildi. ³⁸

Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Başkanı Hasan Turan sosyal medya hesabından bir bildiri paylaştı. Paylaşılan bildiride, "Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi listesi, seçmenlerin güvenini kazanmak için şeffaflık standartlarına uyulması, tüm kitle ve adaylara karşı aynı mesafede durulması ve 2018 seçimlerinde olduğu gibi seçmen iradesine yapılan hilenin tekrarlanmaması gerektiğini vurguluyor" ifadelerine yer verdi. Öte yandan seçim sonuçlarının açıklanmasındaki gecikmenin Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği üzerindeki siyasi baskıdan dolayı olduğunu belirten Turan, "2018 seçimlerinde yaşananların tekrarı, komisyonu hukuki sorumluluk altına sokacak, haklarımızı almak için tüm anayasal ve yasal yollara başvuracağız" diyerek seçim sonuçlarının değiştirilmemesi için tüm siyasi güçlerin baskı yapması gerektiğini vurguladı. ³⁹

Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliğinden yapılan açıklamada, Kerkük'teki 87 seçim istasyonundaki oyların elle sayımının tamamlandığı açıklandı. Sonuçların tamamının elektronik seçim sonuçlarıyla aynı olduğunu belirtildi. Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği, 10 Ekim'de yapılan genel seçimlerin sonuçlarına ilişkin itirazların çoğunun "delilsiz" olduğunu bildirdi. ⁴⁰

37 <https://twitter.com/hasanturank/status/1457285421034090498/photo/1>

38 <https://ihec.iq/16220-2/>

39 <https://twitter.com/hasanturank/status/1456630769703604233/photo/1>

40 <https://ihec.iq/16237-2/>

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, İstanbul ziyareti kapsamında, Karabağ Zaferi'nin birinci yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen "Karabağ Azerbaycan'ındır" etkinliğine katıldı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, TBMM milletvekilleri ve İstanbul valisi yardımcısının da katıldığı etkinlikte birçok devlet erkânı, siyasetçi ve diplomat hazır bulundu.⁴¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneğinin İstanbul'da düzenlediği sempozyuma Irak Türkmen Cephesi'nin Türkiye Temsilcisi Mehmet Tütüncü ve Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Başkanı Kemal Bayatlı ve İstanbul'da ikamet eden çok sayıda Türkmen katıldı. Salihi sempozyumda, Irak'taki siyasi durumdaki gelişmelerden, Irak Türkmenlerinin bölgede meydana gelebilecek değişikliklere ve bir sonraki aşamanın zorluklarına karşı tutumlarının ne olacağına değindi.⁴²

Irak Cumhuriyeti'ni temsilen Erşat Salihi, Zoom uygulaması aracılığıyla uluslararası insancıl hukuka saygıyı artırmak için Uluslararası Parlamentolar Birliği üyeleriyle bir toplantıya katıldı. Birliğe üye birçok ülke temsilcisinin katıldığı toplantıda, uluslararası hukukun güçlendirilmesi, mülteci krizinin tartışılması ve Myanmarlı Müslümanlara yönelik zulüm politikasının reddedilmesi mekanizmalarının yanı sıra terörden etkilenen ülkelere destek sağlamanın yolları ele alındı.

Salihi, Irak'a ve Irak halkına destek olmanın, topraklarını uluslararası ve bölgesel çatışmalardan çıkarmanın ve ülkenin birliğini belirleyen terör örgütlerinin ortadan kaldırılmasında iş birliği yapılmasının önemini yanı sıra, ülkeler tarafından her alanda imzalanan uluslararası anlaşmaların uygulanmasının önemini vurguladı.⁴³

• Güvenlik

Peşmerge Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, IŞİD mensubu teröristler Kifri'de Peşmerge güçlerine yönelik saldırı düzenledi. Saldırı sonucu can kaybının yaşanmadığı belirtilen açıklamada, Peşmerge güçlerinden saldırıya karşılık verildiği aktarıldı.⁴⁴

Terör örgütü IŞİD'in Altınköprü sınırlarında Peşmerge güçlerine yönelik saldırı girişiminde bulunduğu bildirildi. Alınan bilgilere göre, IŞİD'in Peşmerge güçlerine yönelik saldırısına yanıt verildi. IŞİD'li teröristlerin olay yerinden kaçtığı kaydedilirken arama çalışmalarının başlatıldığı belirtildi. Peşmerge Bakanlığından yapılan açıklamada, saldırı sonucu can kaybının yaşanmadığı aktarıldı.⁴⁵

41 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/photos/pcb.4908282179205410/4908280462538915/>

42 <https://www.facebook.com/558014920898846/posts/4904794362887525/>

43 <https://www.facebook.com/558014920898846/posts/4898650010168627/>

44 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/72378-Germeser-de-DAİŞ'ten-Peşmerge'ye-saldırı>

45 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/72332-Peşmerge-Pirdê-de-DAİŞ-saldırısını-püskürttü>

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Telafer'in ünlü şairi hayatını kaybetti. Muhammet Muşoğlu olarak tanınan, okuduğu Türkçe ve Arapça şiirlerle büyük beğeni toplayan Türkmen şair Muhammet İsmail Ali 70 yaşında vefat etti. Muşoğlu, Musul'un Telafer ilçesine bağlı İyaziye Nahiyesi'nde gözyaşları arasında toprağa verildi. Muşoğlu okuduğu şiirlerde ve horyatlarda vatan ve Türkmen sevgisini dile getirmiştir.

1951 yılında Telafer'e bağlı İyaziye Nahiyesi'nde dünyaya gelen Muşoğlu, 1975 yılında Kuzey Petrol Şirketinde çalışmıştı.⁴⁶

ITC Türkiye Temsilciliği Gençlik Teşkilatı, Türkiye'nin başkenti Ankara'da eğitim gören Türkmen öğrencilerle bir araya geldi. İlki gerçekleştirilen toplantıda bir araya gelen öğrenciler, bölümleri ve okulları hakkında sohbet etti. Gelecekte gerçekleştirmek istedikleri projeleri masaya yatırdılar.⁴⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Kerkük'te Irak Türkmen Akademisyenler Birliğini ziyaret etti. Turan, Kerkük'ün kalkınmasında Irak Türkmen Akademisyenler Birliğinin büyük rolü olacağını dile getirdi. Irak Türkmen Akademisyenler Birliği Başkanı Murat Saib ise önümüzdeki dönemde Türkmenleri ilgilendiren projeleri hayata geçireceklerini belirtti.⁴⁸

■ İKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Eş Başkanı Lahur Cengi, partiden ihraç edildi. Lahur Cengi'nin bu kararı reddettiği aktarılmaktadır. 2 Kasım günü KYB Eş Başkanı Bafel Talabani tarafından alınan kararda Cengi ile birlikte KYB MKYK üyeleri Ala Talabani, Şaduman Mela Hasan ve Cino Muhammed de partiden ihraç edilmiştir. Lahur Cengi'nin abisi ve MKYK üyesi Aras Cengi'nin de partideki yetkilerinin 6 aylığına askıya alınmasına karar verilmiştir.⁴⁹ Bafel Talabani kararından bir saat önce Lahur Cengi, Facebook hesabı üzerinden "KYB Başkanlık Konseyi, partinin en yüksek organı olarak her iki kongre arasında yetkisini kullanacak ve bütün sorunlara çözüm bulmak için en kısa zamanda toplanacak. KYB bu seçimde geriledi, hâlbuki seçimlerde en yüksek sayıda sandalye elde etmeyi bekliyorduk" paylaşımında bulunmuştur. İhraç kararından iki gün sonra Lahur Cengi, partisinin MKYK'sına, eş başkanlık yetkilerini kullanmaya devam edeceğini ve partiden ihraç edilmesini reddettiğini belirten bir mektup yazmıştır. Cengi mektubunda

46 <http://www.turkmenelitvhaber.net/turkmeneli/item/23085-telaferli-turkmen-sair-muhammet-musuoglu-hayatini-kaybetti.html>

47 <http://www.turkmenelitvhaber.net/turkmeneli/item/23056-itc-turkiye-temsilciligi-genclik-teskilati-ankara-da-egitim-goren-ogrencilerle-bir-araya-geldi.html>

48 <http://www.turkmenelitvhaber.net/turkmeneli/item/23087-turan-kerkuk-te-irak-turkmen-akademisyenler-rabitasi-ni-ziyaret-etti.html>

49 <https://www.peyam.net/Details/26130>

kendisinin ve diğer 4 parti üyesinin ihraç edilmesi dâhil olmak üzere alınan tüm kararları reddetmiştir.⁵⁰ Elde edilen bilgilere göre Lahur Cengi ve arkadaşları, 10 Ekim’de yapılan Irak erken seçimlerinde KYB’nin seçim kampanyalarına katılmama ve partinin iç tüzüğüne uyum sağlamama sebebiyle ihraç edilmiştir. KYB arasında baş gösteren kriz ve gerilim, 8 Temmuz’da Bafel Talabani’nin Terörle Karşı Mücadele ve İstihbarat Birimleri sorumlularının değiştirileceğini söylemesiyle meydana gelmiştir.⁵¹ 17 Temmuz’da ise KYB Politbüro toplantısında Lahur Cengi geçici olarak bütün yetkilerini Bafel Talabani’ye devretmiştir. 10 Ekim’de yapılan Irak erken seçimlerine KYB ve Goran Hareketi’nin oluşturduğu Kürdistan İttifakı’nın başkanı olsa da 29 Temmuz’da her iki taraf toplanarak Kubat Talabani’nin ittifakın yeni başkanı olmasına karar vermiştir. Drawmedia haber sitesinin yayımladığı analizde Lahur Cengi’nin ya anlaşma yoluyla sorunların çözülmesi ya da KYB içinde yeni bir cephe kurarak IKBY parlamento seçimine ayrı katılması ihtimallerine sıcak baktığı belirtilmektedir. Buna karşın Bafel Talabani “Lahur Cengi KYB dışında parti kurmak isterse hem maddi hem de manevi açıdan destek veririm” mesajı yayımlamıştır.⁵²

KYB içinde görev değiştirme ve ihraç etme kararlarının il ve ilçe başkanlarına kadar uzanacağı öne sürülmektedir.⁵³ 6 Kasım günü Bafel Talabani’nin kararı partinin politbürosu tarafından onaylanmıştır ve MKYK onayı beklenmektedir. MKYK’nın parti tüzüğünde değişiklik yapmak üzere bu hafta toplanmasına karar verildiği ve toplantıda eş başkanlık sisteminin kaldırılmasının beklediği aktarılmaktadır.⁵⁴ İhraç kararı MKYK tarafından onaylandığı takdirde Lahur Cengi’nin önünde sadece yeni parti kurma opsiyonunun kalacağı öngörülmektedir.

KYB’de eş başkanlık sisteminin yerine genel başkanlık ya da genel sekreterlik statüsünün getirilmesinin önerildiği aktarılmaktadır. Öne sürülen sisteme göre genel başkanlığın ya da genel sekreterliğin ikişer yardımcısı olacaktır. Bu iki yardımcıdan birinin KYB Erbil yönetiminden diğerinin ise Kerkük yönetiminden biri olabileceği değerlendirilmektedir. Başkanlık Konseyi toplantısının yanı sıra iller düzeyinde de parti yönetimlerinin hafta sonu toplanması beklenmektedir. Özellikle Kerkük, Süleymaniye ve Erbil’de yapılması beklenen bu toplantıların ardından genel bir toplantının yapılması planlanmaktadır.⁵⁵ KYB’nin parti içi “temizlik” yapmak üzere yeni bir çalışma başlattığı ve çalışmalara başlanması için KYB Yüksek Meclisi Üyesi Molla Bahtiyar’ın IKBY’ye dönmesini beklediği bildirilmektedir.

50 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=9113

51 <https://nrtv.com/detail/4167>

52 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=9101

53 <https://www.pukmedia.com/KS/Details/179178>

54 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=197160>

55 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/061120211>

• Ekonomi

Süleymaniye'nin Kalar ilçesine yakın İran IKBY sınırlarında bulunan Pervizhan Sınır Kapısı, kamyon şoförleri tarafından kapatılmıştır. 25 Ekim'de kamyon şoförleri tarafından başlatılan grev bir hafta sürmüştür. Şoförler IKBY tarafından gereksiz ve fazla vergilendirme sebebiyle greve başladıklarını belirtmiştir.⁶⁰ Pervizhan Sınır Kapısı'nı ziyaret eden IKBY Parlamentosu Goran Hareketi Milletvekili Ali Hamasalîh parti yetkilileri yararına vergilerin arttırıldığını öne sürmüştür. 2 Kasım'da grev yapan kamyon şoförleri temsilcisi ile IKBY Maliye Bakanı Avat Cenab arasındaki görüşmelerden sonra Pervizhan Sınır Kapısı'nın açıldığı bildirilmektedir.⁶¹ Konuyla ilişkin İran'ın Süleymaniye Başkonsolosu Mehdi Şüsteri, Pervizhan Sınır Kapısı ve Kalar Kayakamlığını ziyaret etmiştir. Şüsteri, "sınırların 7 gün boyunca kapanması ve ticaretin durması kabul edilmez ve çözümlenmelidir" açıklamasında bulunmuştur.⁶²

IKBY Basın ve Bilgi Kurumundan yapılan açıklamada IKBY'nin selzedelere Erbil Valiliği bütçesi kapsamında beş yüz milyon dinar ayırdığı belirtilmiştir.⁶³ Erbil Valisi Ümid Hoşnav düzenlediği basın toplantısında, 30 Ekim'de başkent Erbil'de meydana gelen sel felaketinin 5,5 milyar dinarlık zarara yol açtığını ve 591 evin selden zarar gördüğünü söylemiştir. Vali Hoşnav, "Sel felaketinden etkilenen her aileye 3 bin dolar ödenecek, hasar gören evler de yeniden yapılacak" demiştir. Hoşnav, IKBY'nin 6 Kasım Cumartesi gününden itibaren ödemelere başladığını kaydetmiştir. Hoşnav ayrıca, Irak Bakanlar Kuruluna selzedelere ayrılan 3 milyar dinarlık destek için teşekkür etmiştir.⁶⁴ Geçtiğimiz hafta Erbil'e bağlı bazı bölgelerde etkili olan şiddetli yağışlar sel ve taşkına yol açmış, çok sayıda ev, iş yeri ve araçta ciddi hasar meydana gelmiştir.

• Güvenlik

IŞİD'in tartışmalı bölgelerdeki saldırılarında artış yaşanırken, Kifri'de Peşmerge güçlerinin teyakkuza geçtiği kaydedilmektedir. Peşmerge kaynakları, IŞİD'in tartışmalı bölgelerdeki hücrelerini aktif hâle getirdiğini dile getirmektedir. Amerikan Sesi Radyosuna konuşan Peşmerge güçleri 3. Piyade Tugayı Komutanı Diler Şekur, IŞİD hareketliliğinin ve terör saldırılarının önüne geçmek için Peşmerge'nin tüm hazırlıkları tamamladığını söylemiştir. IŞİD'in bölgedeki hareketliliğinin arttığını kaydeden Peşmerge komutanı, son günlerde IŞİD'in terör saldırılarında çok sayıda sivilin ve güvenlik görevlisinin yaşamını yitirdiğini aktarmıştır. Ayrıca Kifri'deki Peşmerge güçlerinin komutanı Ahmed Muhammed, IŞİD'in bazı hücrelerini aktif hâle getirdiği bilgisinin kendilerine ulaştığını belirtmiştir. Söz konusu bölgelerde IŞİD'in sık sık terör eylemleri görülürken, güvenlik boşluğu olan bölgelerin güvenliğini sağlamak için Peşmerge ve

60 <https://www.facebook.com/330509840320751/posts/4712812872090404/>

61 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0211202136>

62 <https://lvinpress.com/24651/>

63 <https://esta.krd/106096/>

64 <https://www.pukmedia.com/KS/Details/179174>

Irak güçleri arasında iki ortak tugayın oluşturulması beklenmektedir.⁶⁵ Öte yandan IKBY Peşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin, IŞİD'in Irak'ta 2 ila 3 bin milise sahip olduğunu öne sürmüştür. Rudaw televizyon kanalına konuşan Lezgin, ağır silahların IŞİD milislerinin elinde bulunduğuna dikkat çekmiştir.⁶⁶

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY'de tespit edilen toplam Covid-19 vaka sayısı 360 bin 953'e yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 6 bin 416 olarak kaydedilmiştir. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 342 bin 280'ye ulaşmıştır.⁶⁷

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal bin Farhan, Lübnan ile yaşanan diplomatik krize yönelik kendisine yöneltilen sorulara cevaben buna kriz denemeyeceğini, yalnızca Hizbullah'ın ülkedeki etkisi ve Lübnan'da gerçek değişimi yapabilecek siyasilerin kısıtlanması sebebiyle artık Lübnan ve şu anki hükûmetle iletişimde kalmanın Suudi Arabistan'ın çıkarları açısından faydasız olduğunu belirtti.⁶⁸ Faysal bin Farhan, Lübnan Enformasyon Bakanı George Kordahi'nin sözlerinin Lübnan'daki Hizbullah'ın ülkenin siyasetindeki etkisini yansıttığını ifade etti. Hizbullah'ın bir terör örgütü olduğunu ve Husi milislere silah ve eğitim desteği sağladığını ileri sürdü.⁶⁹

Lübnan Dışişleri Bakanı, Suudi Arabistan'ın Lübnan hükûmetinden Hizbullah'ın ülkedeki etkisini azaltmak gibi imkânsız isteklerde bulunduğunu belirtti. Riyad'ın kurulan yeni kabineyle iletişim kurmayı onaylaması hâlinde, iki ülke arasındaki sorunun çözülebileceğini belirten Abdallah Bou Habib, Hizbullah'ın Lübnan siyasetinin bir parçası olduğunu ifade etti.⁷⁰

ABD, Biden yönetimi altında, Suudi Arabistan'a 650 milyon dolar değerinde ve 280 adet havadan havaya füzeyi de içeren ilk silah satışını onayladı. Pentagon'un anlaşmanın detaylarını açıklayıp Kongreye bildirdiği ifade edildi. Pentagon, bu satışla dost bir ülkenin güvenliğine yardım ederek ABD dış politikasının ve ulusal güvenliğinin desteklendiğini belirtti.⁷¹

65 <https://www.dengiamerika.com/a/6292691.html>

66 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/011120213>

67 <https://www.rudaw.net/sorani/health/301020213>

68 <https://www.middleeastmonitor.com/20211101-saudi-fm-dealing-with-lebanon-is-no-longer-fruitful-or-useful/>

69 <https://www.middleeastmonitor.com/20211102-saudi-arabia-denies-diplomatic-crisis-with-lebanon/>

70 <https://www.middleeastmonitor.com/20211102-lebanon-says-it-wants-dialogue-with-riyadh-not-demands-about-hezbollah/>

71 <https://www.middleeastmonitor.com/20211105-adding-insult-to-injury-biden-approves-arms-sale-to-saudi-arabia/>

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal bin Farhan, İsrail ile normalleşmenin ön şartının bağımsız bir Filistin devletinin kurulması olduğunu ifade etti. Daha öncesinde de İsrail ile normalleşmenin önünde sonunda gerçekleşeceği ancak bir Filistin devletinin kurulmasına ve Filistin-İsrail barış planına ihtiyaç duyulduğu belirtilmişti. Muhammed bin Selman'ın ise İsrail ile normalleşme teklifini reddetmediği ancak böyle bir karar öncesinde yerine getirilmesi gerekenlerin bir listesini sıraladığı ifade edilmiştir.⁷²

Bir Yahudi-Amerikan heyetinin Riyad'da üst düzey Suudi yetkililer ile İsrail'le normalleşme üzerine görüştüğü belirtildi. Heyetin krallık tarafından davet edildiği ve 20 kişiden oluştuğu belirtilmiş, Suudi Arabistan tarafından ise altı bakanın ve çeşitli üst düzey yetkililerin görüşmeye katıldığı ifade edilmiştir.⁷³

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

BAE Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayid Al Nahyan Glasgow'da düzenlenen iklim zirvesine katıldı ve ABD'li mevkidaşı Antony Blinken ile bir araya geldi. İki üst düzey diplomat arasında gerçekleşen görüşme sonrasında ABD Dışişleri Bakanlığından yayımlanan açıklamada, ABD'nin BAE'yi Covid-19 salgını sonrasında enerji piyasaları ve daha geniş ekonomik koşullar normalleşene kadar üretimi arttırmaya davet ettiği belirtildi. İki bakan, enerjinin yanı sıra Lübnan ve Suriye'deki gelişmeler de dâhil olmak üzere ikili ve bölgesel meselelere değindi.⁷⁴

BAE Devlet Başkanı ve Abu Dabi Emiri Şeyh Halife bin Zayid Al Nahyan medeni kanunun evlilik, boşanma, nafaka, ortak çocuk velayet ve babalık kanıtı ile miras gibi başlıklarında değişiklikler getiren bir kararname yayımladı. Kararnamenin emirliklerin uluslararası alandaki konumunu ve küresel rekabet gücünü yükseltmeyi hedeflediği belirtildi. Kararnameye göre gayrimüslimlerin evlenmelerinin, boşanmalarının ve ortak çocuk velayeti almalarının önü açıldı. Ayrıca Abu Dabi'de gayrimüslim aile meseleleriyle ilgilenecek yeni bir mahkemenin kurulmasına ve bu mahkemenin hem İngilizce hem de Arapça dilinde hizmet vermesine karar verildi.⁷⁵

Abu Dabi Enerji Bakanlığı, BAE'nin 2050 yılına kadar sıfır karbon emisyonuna erişmeyi hedefleyen stratejik girişimini desteklerken ülkenin sürdürülebilir ekonomik büyümesini hızlandırmaya yardımcı olacak dokuz proje açıkladı. Açıklama, Bakan Awaidha Al Marar tarafından iklim krizi ile mücadele kapsamında İskoçya'nın Glasgow kentinde düzenlenen 26. BM İklim Zirvesi sırasında yapıldı.⁷⁶

72 <https://www.middleeastmonitor.com/20211101-saudi-arabia-palestinian-state-is-precondition-for-normalisation-with-israel/>

73 <https://www.middleeastmonitor.com/20211106-jewish-american-delegation-discuss-normalisation-with-israel-in-saudi/>

74 <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-secretary-of-state-meets-with-uae-foreign-minister/2410312>

75 <https://thepeninsulaqatar.com/article/07/11/2021/abu-dhabi-to-allow-non-muslim-civil-marriage-under-family-law-shakeup>

76 <https://www.thenationalnews.com/uae/environment/2021/11/05/abu-dhabi-outlines-nine-projects-to-help-uae-achieve-net-zero-by-2050/>

BAE Nükleer Enerji Şirketi, Barakah Nükleer Enerji Santrali'nin 3. ünitesinin inşaatının tamamlandığını duyurdu. Ünitenin operasyonel hazırlıklarına başlandığı ve 2023 yılında elektrik üretimine başlamasının beklendiği ifade edildi.⁷⁷

• Katar

Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani BM İklim Zirvesi için bulunduğu Glasgow'da Lübnan Başbakanı Najib Mikati ile bir araya geldi. Görüşme sonrası Lübnan Başbakanlığı yaptığı bir açıklamayla Katar Emiri'nin Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdulrahman Al Sani'yi görüşmelerde bulunmak üzere yakında Beyrut'a göndereceğini duyurdu. Görüşme Lübnanlı Bakan Kordahi'nin Suudi Arabistan liderliğindeki Arap Koalisyonu'nun Yemen'deki rolüne yönelik eleştirel açıklamalarının Körfez ülkeleri ile Lübnan arasında diplomatik bir krize yol açmasının ardından gerçekleşti. Katar, Kordahi'nin açıklamalarının "sorumsuz" olduğunu ifade ederek bakanın sözlerini kınamış, bu yanlışın düzeltilmesi için Lübnan hükûmetine çağrıda bulunmuştu.⁷⁸

Katar'ın Hartum Büyükelçisi Abdulrahman bin Ali Al Kubaisi, Sudan'da yönetime el koyan ordu komutanı Abdel Fattah Al Burhan ile bir araya geldi. Burhan görüşmede, iki ülke arasındaki bağların güçlendirilmesi yönündeki istekliliğini vurguladı. Katarlı büyükelçi ise basına verdiği demeçte, ülkesinin Sudan'daki gelişmeleri yakından takip ettiğini ve Sudan halkının seçimlerine ve isteklerine verdiği desteği belirtti.⁷⁹

Katar'ın İran Büyükelçisi Mohammed bin Hamad Al Hajri ile İran Enerji Bakanı Ali Akbar Mehrabian arasında bir görüşme gerçekleşti. Görüşme hakkında detaya yer verilmezken, iki ülke arasında iş birliğinin ele alındığı belirtildi. Söz konusu toplantı İran'ın P4+1 ülkeleriyle 2015 nükleer anlaşmasını canlandırmak için 29 Kasım'da görüşmelere yeniden başlanacağını duyurmasının ardından gerçekleşti. Katar daha önce nükleer müzakereler konusunda arabuluculuk yapabileceğini belirtmişti.⁸⁰

Katar ile Suudi Arabistan arasında yeni bir sınır anlaşması yapıldı. Buna göre Katar'ın güneydoğusunda ve Suudi Arabistan sınırında yer alan Khawr al Udayd bölgesi Katar'a devredildi. Söz konusu devir iki ülke arasında Körfez krizinden önce yapılmış bir anlaşmaya dayanmaktadır. Fakat uygulanması iki ülkenin Al Ula Bildirgesi ile ilişkileri normalleştirmek için anlaşmaya varmasından sonra gerçekleşti.⁸¹

• Yemen

Yemen Başbakanı Muin Abdülmelik, BM Yemen Özel Temsilcisi Hans Grundberg ile bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşme geçici başkent Aden'de yapıldı. İki üst düzey yetkili

77 <https://gulfnews.com/uae/science/uaes-barakah-nuclear-energy-plant-completes-unit-3-1.83449392>

78 <https://www.dohanews.co/lebanons-pm-meets-qatars-amir-in-glasgow-amid-gcc-crisis/>

79 <https://www.dohanews.co/burhan-meets-qatar-envoy-in-khartoum-as-anti-coup-protests-rage-on/>

80 <https://www.dohanews.co/irans-energy-minister-meets-qatar-envoy-as-nations-scramble-for-nuclear-talks/>

81 <https://www.dohanews.co/qatar-completes-border-demarcation-with-saudi-arabia/>

Marib ve etrafında yoğunlaşan çatışmaları ele aldı. Yemenli başbakan görüşmede Husilerin sivilleri hedef alan saldırıları karşısında uluslararası düzeyde bir tutum sergilenmesi çağrısında bulundu. Grundberg ise ülke çapında bir ateşkesin hızlıca sağlanması ve siyasi görüşmelerin yeniden başlatılmasına yönelik yaptığı çalışmalarla ilgili Abdülmelik'e bilgi verdi.⁸²

Bir diğer görüşme Yemen Cumhurbaşkanı Abdurabbu Mansur Hadi ile ABD Yemen Özel Temsilcisi Tim Lenderking arasında gerçekleşti. Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da gerçekleşen görüşmede Yemen'de devam eden savaşı bitirmenin yolları tartışıldı. Hadi, uluslararası topluma, sivilleri, mültecileri, kamu ve özel kurumları hedef alan saldırılarını durdurmak ve grubu müzakere masasına dönmeye zorlamak için Husilere baskı yapma çağrısında bulundu.⁸³

Husilerin Marib'e yönelik saldırılarının devam etmesi üzerine bir grup parlamento üyesi, Cumhurbaşkanı Abdurabbu Mansur Hadi'ye orduya silah ve teçhizat sağlanması için acil harekete geçme çağrısında bulundu. Milletvekilleri yaptıkları ortak açıklamada, Yemen hükûmetine, Husilerle devam eden savaş konusunda kayıtsız kaldığı ve ordunun teçhizat, silah ve maaşlarını karşılamadığı gerekçesiyle eleştirilerde bulundu.⁸⁴

Lübnanlı bakanın açıklamaları Yemen'in farklı kesimlerinde farklı şekilde yankı buldu. Husiler kontrolü altında tuttıkları başkent Sanaa'da Kordahi'nin açıklamalarına destek veren pankartlar yerleştirirken,⁸⁵ Yemen hükûmeti açıklamalara tepki olarak Lübnan Büyükelçisi Abdullah Al Deais'i geri çağırdı.⁸⁶

• Kuveyt

Kuveyt, Haitham Al-Ghais'i OPEC'in genel sekreteri olması için aday gösterdi. Şu ana kadar başka aday olmadığı belirtildi. Haitham Al-Ghais'in Kuveyt Petrol Şirketinin uluslararası pazarlama başkan yardımcısı olarak görev yaptığı ifade edildi. Daha öncesinde Kuveyt Petrol Şirketinin Pekin ve Londra bürolarında da görev yapmıştır. 2017 yılında ise OPEC yöneticisi olarak görev almıştır.⁸⁷

• Umman

Umman, 2022 yılında uzaya ilk uydusunu fırlatacağını açıkladı. CubeSat adlı uydunun dünyanın alçak yörüngesine fırlatılacağı duyuruldu. Projenin iki Ummanlı şirket ve bir Polonyalı şirket olan Sat Revolution ile iş birliği hâlinde gerçekleştirileceği belirtildi.

82 <https://yeniyyemen.net/tr/p-217699>

83 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/yemeni-president-calls-for-international-pressure-on-houthis-to-reach-cease-fire/2414029>

84 <https://yeniyyemen.net/tr/p-217698>

85 <https://www.middleeastmonitor.com/20211101-houthis-raise-banners-of-lebanon-minister-who-criticised-saudi-over-yemen-war/>

86 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/yemen-joins-other-arab-countries-in-recalling-ambassador-to-beirut/2410304>

87 <https://www.middleeastmonitor.com/20211105-kuwait-nominates-ex-governor-to-head-opecc/>

Projenin Dubai'de gerçekleşen Uluslararası Uzay Konferansı'nda kararlaştırıldığı ifade edildi.⁸⁸

• Bahreyn

Bahreyn Başbakanı ve Veliyet Prensi Prens Selman bin Hamed Al Halife Glasgow'da düzenlenen BM İklim Zirvesi'ne katıldı. Zirvede bir konuşma gerçekleştiren Bahreyn Başbakanı küresel çapta iklim kriziyle mücadelenin önemine vurgu yaparken ülkesinin de bu konudaki hedeflere bağlılığının altını çizdi.⁸⁹

Zirve için Glasgow'da bulunan başbakan, oturum aralarında diplomatik temaslar gerçekleştirdi. Bu kapsamda Prens Selman, İsrail Başbakanı Naftali Bennett ile bir toplantı yaptı. Bahreynli Başbakan, toplantıda İsrail ile imzalanan normalleşme anlaşması ve ardından kaydedilen ilerlemeye değinerek ikili ilişkiler ve iş birliğini daha da güçlendirmenin önemine dikkat çekti. İkili arasında gerçekleşen bu toplantı normalleşme anlaşması sonrası bu düzeyde yapılan ilk görüşme olması sebebiyle de önem arz etmektedir.⁹⁰

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

ABD Dışişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanı Antony Blinken ile Mısırlı mevkidaşı Semih Şükri ile gelecek hafta Washington'da ABD-Mısır Stratejik Diyalog görüşmeleri gerçekleştireceğini açıklamıştır. Açıklamada ayrıca "Mısır'ın ABD için oldukça önemli bir müttefik olduğunu ve güvenlik iş birliğini, insan haklarını ve ekonomik ilişkileri geliştirerek 40 yıllık ABD-Mısır ortaklığını daha da geliştirmeyi planladıklarını" dile getirilmiştir.⁹¹

Sudan Ordusu Başkomutanı General Abdel Fattah Al-Burhan, Hartum hükûmetini askıya almadan bir gün önce Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah Sisi ile görüşmüştür. The Wall Street Journal çıkan haberde Burhan'ın önce ABD'ye, hükûmeti ele geçirmeyeceğine dair taahhüt verdikten sonra Mısır'a gittiği iletilmiştir.⁹²

ABD merkezli bir haber sitesine göre Mısır İstihbarat Şefi Abbas Kemal, Kasım ayının sonlarında Başbakan Naftali Bennett ile görüşmek için İsrail'i ziyaret edecektir. Kemal, ayrıca eylül ayında gerçekleşen Sisi-Bennett görüşmesinin ziyadesiyle iyi gerçekleştiğini söylemiştir.⁹³ Öte yandan ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) ve Uluslararası İş

88 <https://www.middleeastmonitor.com/20211101-oman-to-launch-its-first-satellite-into-space-by-2022/>

89 <https://www.bna.bh/en/HRHtheCrownPrinceandPrimeMinisterdeliversspeechatCOP26.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDIHeL3xPQkUCx7%2bu49Nalzo%3d>

90 <https://www.bna.bh/en/HRHtheCrownPrinceandPrimeMinistermeetsthePrimeMinisteroftheStateofIsrael.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDoC5eauhZtTmtGWnzHiNrks%3d>

91 <https://www.middleeastmonitor.com/20211104-us-blinken-to-meet-egyptian-foreign-minister-for-strategic-dialogue-in-us-capital/>

92 <https://www.middleeastmonitor.com/20211104-head-of-sudan-army-met-with-egypts-sisi-day-before-the-coup-wsj-says/>

93 <https://www.middleeastmonitor.com/20211104-egypts-top-spy-to-visit-israel-later-this-month/>

Birliği Bakanlığı, eğitim, sağlık ve diğer kalkınma projelerini desteklemek için Mısır'a 125 milyon dolar değerinde yedi hibe vereceğini açıklamıştır.⁹⁴

Mısır'daki Süveyş Kanal İdaresi, geçiş ücretinin yüzde 6 zamlanacağını duyurmuştur. Açıklamada, geçiş ücretine şubat ayından itibaren yüzde 6 zam yapılmasının kararlaştırıldığı belirtilmiştir. Ancak fiyat artışının turistik ve doğal gaz gemilerini kapsamadığı ve ilgili gemilerin ücretlendirmelerinin 2021 yılındaki geçiş fiyatından devam ettirileceği kaydedilmiştir.⁹⁵

• Libya

Libya hükûmeti, Başkanlık Konseyinin Dışişleri Bakanı Necla el-Menguş hakkında verdiği uzaklaştırma kararını reddetmiştir. Libya Bakanlar Kurulundan yapılan yazılı açıklamada, hükûmet üyelerini atama ve görevden alma kararının Başkanlık Konseyinin yetkisinde olmadığına işaret edilirken, Bakan Menguş'tan "görevine aynı şekilde devam etmesi" istenmiştir. Açıklamada, "Cenevre'de gerçekleşen Libya Siyasi Diyalog Forumu sonuçlarına göre Başkanlık Konseyinin sınırlı yetkilere sahip olduğu, yürütme organı üyelerini atamak veya görevden almak için hiçbir kanuni bir hakka sahip olmadığı ve bu hakkın münhasıran Ulusal Birlik Hükûmeti başbakanında bulunduğu"na işaret edilmiştir. Başkanlık Konseyince 6 Kasım akşamı yayımlanan resmî kararda, Dışişleri Bakanı Menguş'un ihtiyati olarak görevinden uzaklaştırıldığı belirtilmiştir. Kararda, Menguş'un, "Libya Siyasi Diyalog Forumu sonuçlarına aykırı biçimde, dış politika konularında Başkanlık Konseyi ile koordinasyon sağlamadan hareket ederek idari kuralları çiğnemesi" nedeniyle uzaklaştırıldığı ifade edilmiştir.

Libya Devlet Yüksek Konseyi (DYK) Başkanı Halid el-Mişri başkent Trablus'ta basın mensupları ile yaptığı toplantıda, Libya'da 24 Aralık'ta yapılması planlanan başkanlık ve parlamento seçimlerine ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Libya'daki yasama organı DYK'nın Başkanı Mişri, "Libya'da darbe gerçekleşmesi ihtimali nedeniyle anayasasız bir başkan seçilmesine ilişkin gerçek korkularımız var" demiştir. Ülkenin doğusundaki gayrimeşru silahlı güçlerin lideri Halife Hafter'in seçim kanununda hile yoluyla seçimlere girme çabasında olduğuna işaret eden Mişri, "Çifte vatandaşlığı bulunanlar ve askerî şahsiyetlerin seçimlere katılmasına izin vermeyi reddediyoruz" diye konuşmuştur. Mişri ayrıca Halife Hafter'in siyasi müttefiki Akile Salih'in başkanlık ettiği Tobruk Temsilciler Meclisinin (TM) de, "yasama organı değil siyasi taraf olduğunu ve anayasa komisyonu kararıyla feshedilmiş bir kurum olduğunu" söylemiştir.⁹⁶

Libya'nın doğusundaki gayrimeşru güçlerin lideri Halife Hafter'in oğlu Saddam Hafter'in Tel Aviv'e gizli bir ziyarette bulunduğu ve babasından, İsraili yetkililere İsrail ile

⁹⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20211102-us-to-give-egypt-125m-for-development-projects/>

⁹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/misir-suveys-kanalindan-gecis-ucretini-yuzde-6-artirdi/2412266>

⁹⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-devlet-yuksek-konseyi-darbe-ihimali-nedeniyle-anayasasiz-bir-baskan-secimine-dair-korkularimiz-var/2410964>

Libya arasında gelecekte diplomatik ilişkiler kurmayı amaçlayan bir mesaj iletildiği bildirilmiştir. Haaretz gazetesinde yer alan haberde, **Saddam Hafter**'in 1 Kasım'da İsrail'e geldiği ve babasının, Libya ile İsrail arasında gelecekte diplomatik ilişkiler kurulması karşılığında İsrail'den askerî ve siyasi yardım talep eden mesajını İsraili yetkililere iletildiği belirtilmiştir. Haberde, oğul Hafter'in babasına yakın bir iş adamının özel uçağıyla Birleşik Arap Emirlikleri'nin (**BAE**) Dubai kentinden başkent Tel Aviv'deki Ben Gurion Havalimanı'na geldiğine dikkat çekilerek Hafter'in Tel Aviv'de bir buçuk saat süren gizli ziyaretinde İsraili güvenlik yetkilileriyle görüştüğü vurgulanmıştır.⁹⁷

• Tunus

Tunus'da eski Cumhurbaşkanı Munsif el-Merzuki'nin (2011-2014) hakkında Tunus Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından uluslararası tutuklama kararı çıkarılmıştır. Merzuki, France 24'ün Arapça kanalında yayımlanan bir röportajında, "Uluslararası Frankofon Zirvesi'nin Tunus'ta düzenlenmesinin darbeye destek olacağını düşündüğüm için Tunus'ta zirvenin yapılmaması için çalıştım ve bu yaptığım gurur duyuyorum" ifadelerini kullanmıştı. Cumhurbaşkanı Kays Said de 14 Ekim'de Tunus Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda düzenlenen ilk Bakanlar Kurulu toplantısında, "Adalet bakanımızdan talep ediyorum, Tunus'un çıkarlarını hedef alan diplomatik pasaport sahipleri ile ilgili soruşturma açılsın, devletin iç ve dış güvenliğine kimse komplo kuramaz" demişti. Bunun üzerine 15 Ekim'de Merzuki hakkında Uluslararası Frankofon Zirvesi'ne ilişkin yaptığı açıklamalar nedeniyle soruşturma açılmıştı. Merzuki ise suçlamaları reddederek, ülkesinin aleyhine çalışmadığını, 25 Temmuz'da Cumhurbaşkanı Said'in olağanüstü kararlarını darbe olarak gördüğünü ve buna karşı çıktığı için hedef alındığını dile getirmişti.^{98 99}

Tunus Merkez Bankası yaptığı basın açıklamasında IMF ile görüşmelerin resmî olarak başladığını duyurmuştur. Açıklamada Tunus Başbakanı Necla Buden Ramazan'ın kısa süre önce IMF'ye resmî talep gönderdiği ifade edilmiştir. Merkez Bankası daha önce IMF ile görüşmelerin devam ettiğini ama resmiyet kazanmadığını söylemişti.

• Cezayir

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun 1 Kasım 1954'te başlayan Kurtuluş Devrimi adı verilen bağımsızlık mücadelesinin 67. yıl dönümü dolayısıyla yazılı bir açıklama yapmıştır. Tebbun, "Adaleti savunmak, sömürge ordusundan daha güçlüdür" ifadeleriyle Cezayir halkının "özgürlüğüne kararlılıkla bağlı" olduğunu vurgulamıştır. "Devrim ateşinin inançla yakıldığını" belirten Tebbun, "Fransız sömürgesi, terör estirerek ve silahlı

97 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/haaretz-hafterin-oglu-gizlice-israile-gelerek-babasinin-mesajini-israilli-yetkililere-tasidi/2414544>

98 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-eski-cumhurbaskani-merzuki-hakkindaki-tutuklama-kararini-yuksek-yargi-konseyine-sikayet-etti/2413594>

99 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/eski-tunus-cumhurbaskani-merzuki-hakkindaki-tutuklama-karari-tum-tunuslular-icin-tehdit-mesajidir/2412366>

güç kullanarak katliamlar ve işkenceler yoluyla insanlık tarihinin en çirkin suçlarını işlemiştir” ifadelerini kullanmıştır.¹⁰⁰

Cezayir Genel Kurmay Başkanı Said Şangariha, Cezayir’in **Fransa**’ya karşı 1 Kasım 1954’te başlattığı **Kurtuluş Devrimi**’nin patlak vermesinin 67. yılı dolayısıyla mesaj yayımlamıştır. Savunma Bakanlığının internet sitesinde yayımlanan mesajda, Fransa’nın, Cezayir’i sömürgeleştirmeyi başaramadığı için yeniden tarih kurgulama yoluna gittiği belirtilerek “Bugünün mücadelesi, geçmişin yüzleşmeleri bağlamında yürütülüyor. Çünkü düşman (Fransa), yaşanan gerçek tarihteki olaylardan memnun olmadığı için yeniden tarih üretmek istiyor” ifadeleri kullanılmıştır.¹⁰¹

Fransız hükûmeti, Cezayir Bağımsızlık Savaşı sırasında Fransa’nın yanında yer alan Cezayirlilerin (Harki) tanınması ve mağduriyetlerinin giderilmesi için yasa tasarısı hazırlamıştır. Fransa Hükûmet Sözcüsü Gabriel Attal, Bakanlar Kurulu toplantısının ardından basına yaptığı açıklamada, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un talebiyle hazırladıkları yasa tasarısının Bakanlar Kuruluna sunulduğunu belirtmiştir. **Harkilerin** maruz kaldığı insanlık dışı muameleler konusunda Fransa’nın sorumluluklarını kabul ettiğini dile getiren Attal, Harkilere mağduriyetlerin giderilmesi için maddi tazminat verileceğini söylemiştir.¹⁰²

Cezayir Enerji Bakanı Muhammed Arkab, ülkesinin Avrupa’daki gaz piyasasında var olan payını artırmayı arzuladığını söylemiştir. Avrupa’nın yüzde 30 gaz ihtiyacını Cezayir’in karşıladığına dikkati çeken Arkab, Avrupa’daki gaz piyasasında paylarını artırmak istediklerini dile getirmiştir.¹⁰³

• Fas

Yeşil Yürüyüş’ün 46. yılında konuşan Fas Kralı 6. Muhammed, Batı Sahra’nın Fas için tartışılmaz bir konu olduğunu söylemiştir. Kral, “Bugün tıpkı geçmişte olduğu gibi Fas’ın Batı Sahra üzerindeki egemenliği tartışılmazdır” şeklinde konuşmuştur. 1975 yılında gerçekleşen Yeşil Yürüyüş; 350 bin Faslının, Batı Sahra’nın Fas toprağı olduğunu öne sürerek Batı Sahra içerisine yaptığı sivil kitlesel harekettir.¹⁰⁴

Fas hükûmetinin 2022 yılı bütçesinde askerî ve savunma amaçlı harcamalarda geçen yıla göre %4,77’lik bir artışı onayladığı açıklanmıştır. Sunulan bütçe denizaltılar, radar sistemleri, kısa ve orta menzilli füze sistemleri ve gemiler olmak üzere çeşitli tedarik planları içermektedir. Ayrıca bu bütçe ile silahlanmanın yanı sıra geçen yıla nazaran iki

100 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-cumhurbaskani-tebbun-fransanin-somurge-doneminde-en-cirkin-suclari-iledigini-belirtti/2408341>

101 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-genelkurmay-baskanligi-fransa-cezayiri-somurgelestiremedigi-icin-yeniden-tarih-kurgulamak-istiyor/2409099>

102 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-harkilerin-taninmasi-icin-yasa-tasarisi-hazirlandi/2411270>

103 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-avrupa-gaz-piyasasinda-daha-fazla-pay-sahibi-olmak-istiyor/2410327>

104 <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/7/morocco-king-says-western-sahara-status-not-up-for-debate>

kat daha fazla askerî istihdam sunarak 2022 yılı için 10.800 yeni personel alımının gerçekleşeceği belirtilmektedir.¹⁰⁵ Öte yandan bazı kaynaklar, Fas'ın İsrail'in hava savunma sistemi Demir Kubbe'yi de (Iron Dome) almak istediğini belirtmektedir.¹⁰⁶

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

OPEC+ toplantısı sonrası yapılan açıklamada, Aralık 2021'de petrol üretimini günde 400.000 varil artırma planının uygulanmaya devam etmesi gerektiği açıklandı.¹⁰⁷ Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) artan petrol fiyatlarını değerlendirmek amacıyla ekstra üretim talep ettiği de bildirildi. Ancak bu durumun Rusya ve Suudi Arabistan'ın ham petrol üretiminde benzer politikalar izlemesinin, ham petrol talebinin azalmasının ve fiyatlardaki düşüşün ilerleyen dönemde petrol üretiminde artış gerçekleştirilmesinin önüne geçtiği de belirtildi.^{108 109}

ABD Başkanı ve Alman hükûmeti üst düzey yetkilileri arasında gerçekleştirilen görüşmede, Rusya'nın doğal gaz akışlarını siyasi amaçlarla manipüle etmesinin engellenmesi gerektiği ve ABD ile Almanya'nın "Ukrayna ve Avrupa Enerji Güvenliğine Destek Ortak Bildirisi'nin" uygulanması için çalışılması gerektiği açıklandı.¹¹⁰

Avrupa gaz iletim operatörü Gascade yaptığı açıklamada, Yamal-Avrupa boru hattı üzerinden Almanya'ya doğrudan gaz arzının yeniden başladığını bildirdi.¹¹¹

Azerbaycan enerji bakanı yaptığı açıklamada, Azerbaycan'ın Doğu ve Güney Avrupa ülkeleriyle yeni doğal gaz satış anlaşmaları için görüşme gerçekleştirdiğini bildirdi. Ayrıca, Azerbaycan'dan İtalya, Yunanistan ve Bulgaristan'a yapılacak sevkiyatların 2022 yılında 10 milyar metreküpe (bcm) yükseleceğini açıkladı.¹¹²

Chevron yaptığı açıklamada, Kazakistan'daki Tengiz sahasındaki genişleme projesi için 45 milyar USD'lik bütçe ayırdığını ve erken ham petrol üretiminin günde 850.000 varil olduğunu bildirdi.¹¹³

105 <https://www.thedefensepost.com/2021/10/29/morocco-increase-military-spending/>

106 <https://www.morocoworldnews.com/2021/11/345407/morocco-considers-purchasing-israels-iron-dome>

107 https://www.opec.org/opec_web/en/press_room/6690.htm

108 <https://tass.com/world/1358037>

109 <https://www.fxempire.com/featured/article/opec-ignore-calls-to-pump-more-oil-798441>

110 <https://thehill.com/homenews/administration/579277-biden-russia-cant-manipulate-natural-gas-for-political-purposes>

111 <https://tass.com/economy/1357869>

112 <http://caspiabarrel.org/en/2021/11/azerbaijan-talks-with-new-european-gas-buyers-amid-energy-crunch/>

113 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/110421-kazakhstan-tengiz-consortium-launches-early-production-from-45-bil-expansion-project>

• Ortadoğu

Irak yaptığı açıklamada, Suudi Arabistan ile enerji, deniz suyunu tuzdan arındırma ve petrokimya proje iş birlikleri üzerine görüşme gerçekleştirdiklerini bildirdi. Hâlihazırda Saudi Aramco ile Irak'ın batı çölündeki doğal gaz sahalarını araştırmak ve geliştirmek için yapılan bir ortak kurmak için ve Acwa Power şirketi aracılığıyla da sudan tuz arındırma tesisi kurulması planlandığı da açıklandı.^{114 115}

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Irak-Ürdün (Akebe Limanı) arasında yapılması planlanan petrol boru hattının maliyetinin dokuz milyar USD'nin altında kalması gerektiğini bildirdi.^{116 117}

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Irak'ın Ekim 2021'de 96,7 milyon varil ham petrol ihraç ettiğini bildirdi. Gerçekleştirilen ihracatın 93,38 milyon varilinin Basra Limanı'ndan, Ürdün'e 309.768 varil ihraç edildiği ve Ceyhan Limanı'ndan ise 3,11 milyon varil ihraç edildiği de açıklandı.¹¹⁸

Cezayir Enerji Bakanlığı yaptığı açıklamada, Cezayir'in sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) sevkiyatları ve Medgaz boru hattı yoluyla İspanya'nın bütün doğal gaz ihtiyacını karşılayabileceğini bildirdi. Bunun yanı sıra Cezayir'in Avrupa gaz pazarındaki payını %30'un üzerine çıkarılmasının planlandığı da açıklandı.¹¹⁹

Fas yaptığı açıklamada, Cezayir ile sona eren gaz anlaşması sonrası ortaya çıkan enerji ihtiyacının yenilenebilir enerji ve LNG üzerinden uzun vadeli olacak şekilde temin etmeyi planladıklarını bildirdi.¹²⁰

Suudi Arabistan yaptığı açıklamada, Suudi petrol üretiminin küresel salgının başlamasından itibaren ilk kez Aralık 2021'de günde 10 milyon varili geçeceğini bildirdi.¹²¹

Saudi Aramco yaptığı açıklamada, 2021 yılının ilk dokuz ayında Aramco'nun downstream bölümünün üretilen ham petrolün %43,5'ini tükettiği bildirildi. Şirket aynı dönemde günlük 9,5 milyon varil petrol üretimi gerçekleştirdiğini de açıkladı.¹²²

114 <https://www.offshore-technology.com/news/iraq-in-talks-with-saudi-arabia-for-energy-deals-worth-billions/>

115 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/110121-iraq-in-talks-with-aramco-for-gas-deal-to-ink-multi-billion-dollar-contracts-with-saudi-arabia-report>

116 <https://pgjonline.com/news/2021/november/iraq-oil-ministry-says-pipeline-to-jordan-needs-to-cost-under-9-billion>

117 <https://en.ammonnews.net/article/54035>

118 http://www.news.cn/english/2021-11/01/c_1310284267.htm#:~:text=BAGHDAD%2C%20Nov.,about%207.68%20billion%20U.S.%20dollars

119 <https://www.reuters.com/article/algeria-europe-gas-idUSL1N2RT1SC>

120 <https://www.reuters.com/world/middle-east/moroccos-options-after-algeria-ends-gas-supply-2021-11-04/>

121 <https://www.reuters.com/article/oil-opec-saudi/saudi-oil-production-to-exceed-10-mln-bpd-in-december-al-arabiya-says-idUKC6N2RD01G>

122 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/petrochemicals/110121-saudi-aramcos-downstream-business-consumes-435-of-total-crude-in-jan-sep>

Suudi Arabistan, ABD başkanın petrol üretimi ve OPEC'in ham petrol üretim kotaları için gerçekleştirdikleri açıklamalardan sonra, ihraç ettiği tüm petrol türlerinin resmî satış fiyatlarını (OSP) arttırdığını açıkladı. Asya piyasasına uygulanan OSP'lerin son 20 yılın en yüksek artışına maruz kaldığı da açıklandı.^{123 124}

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) yaptığı açıklamada, Abu Dabi'deki Barakah Nükleer Enerji Santrali inşaatının 3. ünitesinin de tamamlandığını bildirdi. Santralin 1400 MW elektrik üretimi gerçekleştireceği ve BAE'nin temiz enerji ihtiyacının %25'ini karşılayacağı da açıklandı.¹²⁵

QatarEnergy yaptığı açıklamada, artan LNG talebi ve LNG pazarındaki payını büyütme amacıyla, Daewoo Shipbuilding and Marine Engineering (DSME) şirketinden dört LNG gemisi ve Samsung Heavy Industries şirketinden de iki adet LNG gemisi sipariş ettiğini açıkladı.¹²⁶

İran yaptığı açıklamada, nükleer görüşmelerin yeniden başlaması ve olumlu sonuçlanması durumunda 2022 yılında küresel petrol arzına günde 1,5 milyon varil ham petrol sağlayabileceğini bildirdi.¹²⁷

123 <https://whatsnew2day.com/saudi-aramco-raises-oil-prices-after-opec-defies-biden/>

124 <https://www.bnnbloomberg.ca/saudi-aramco-raises-oil-prices-sharply-after-opec-defies-biden-1.1677753>

125 https://www.zawya.com/mena/en/business/story/UAE_completes_unit_3_of_nuclear_power_plant_in_Abu_Dhabi-ZAWYA20211104123734/

126 <https://www.argusmedia.com/en/news/2271450-qatar-orders-six-new-vessels-for-lng-expansion>

127 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/110321-iran-talks-that-could-sway-global-oil-supply-by-15-million-bd-to-resume-nov-29>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(1-7 KASIM 2021)

• Afrika'da İpek Yolu Treni Durdu

Çiniin Afrika'nın üç ülkesinde -Etiyopya, Gine ve Sudan'da- yatırımlar, savaşlar ve darbelerle tehdit edilmesi Rusya basınında yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 1 Kasım sayısında yayımlanan "[Afrika'da İpek Yolu Treni Durdu](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber "Kara Kıta'daki isyanlar Çin'i, vatandaşlarının korunmasını güçlendirmeye zorluyor" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvurulmuş akademisyen Aleksey Vasiliev'e göre Çinliler, yüz değil, bin yıl ileriye düşünüyor ve yaptıkları yatırımlardan daha fazlasını almayı bekliyorlar: "Pekin, Sudan'da iktidara gelen güçlerin kimliğine bakılmaksızın, Çin ile bir şekilde iş birliği yapmak zorunda olduğunu biliyor. Öte yandan Sudan'daki durumun belirsiz olduğunun da farkında. Bu anlamda, yeni Sudan yönetiminin Afrika Birliği, ABD veya Avrupa ülkelerine güvenip güvenmediği de hâlâ belli değildir." Uzman, Sudan'la ilgili beklenen iki senaryo üzerinde durdu: "Birinci ihtimale göre, Sudan yeniden bölünebilir. Diğer bir ihtimale göre ise uzlaşma olabilir. Ayrıca, ülkede geçim şartlarının daha da kötüleşmesi iç savaşa yol açabilir." Analist, Etiyopya'daki duruma da dikkat çekerek etnik gruplar arası ilişkilerin son derece gergin olduğunu belirtti: "ABD Etiyopya'ya insani yardım sağlamakla yetinirken, Rusya etkisini kaybetti. Rusya'nın silah tedariki bile Çin tarafından engellendi. Ayrıca, Etiyopya'ya Suudi Arabistan ve Hindistan da yardım ediyor."

• İran Nükleer Silah Üretmeyecek

İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Said Hatibzade'nin, ABD ve Avrupa troykasının Roma'daki G20 zirvesinin oturum aralarında yaptığı açıklamaya, İran'ın nükleer silah geliştirme peşinde olmadığını belirterek yanıt vermesi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Vesti Kafkaza.ru" haber sitesinde yayımlanan "[İran Nükleer Silah Üretmeyecek](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıya göre, ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya liderleri Tahran'ı Kapsamlı Ortak Eylem Planı müzakerelerine geri döndürmenin yanı sıra nükleer silahların İran'dan çıkmasını önlemek için çözüm arayışlarında bulundu. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Bilimler Akademisi Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri Araştırma Merkezinde kıdemli araştırmacı ve İran nükleer programı uzmanı Vladimir Sajin'e göre İran, Kapsamlı Ortak Eylem Planı'nın uygulanmasına geri dönerek amacını çok basit bir şekilde kanıtlayabilirdi: "İran'ın nükleer anlaşması mükemmel olmasa da nükleer programını Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ve Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nın gereklilikleriyle uyumlu hâle getirdi. Buna rağmen İran'ın atom bombası yapıp yapmayacağını yüzde yüz garantisi olmayacaktır. Çünkü örneğin, Kuzey Kore hem Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının üyesi hem de Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşmasının katılımcısı olsa da nükleer silah yaptı. Bunun-

la birlikte, anlaşma en azından İran'ın atom bombasını varsayımsal olarak yapma yeteneğini sınırlandırıyor.”

• Amerika-İran Karşılaşmasının Rusya İçin Etkileri: Risk Faktörlerinin Bir Analizi (2021)

Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) sayfasında yayımlanan "[Amerika-İran Karşılaşmasının Rusya İçin Etkileri: Risk Faktörlerinin Bir Analizi \(2021\)](#)" başlıklı yazı RUIK'in yaptığı yeni raporla ilgiliydi. RUIK program direktörü Peter Kortunov ve İleri Araştırma Robert Schumann Merkezi Ortadoğu Yönergeleri Programı kapsamında Bölgesel Güvenlik Girişimi Başkanı Abdulrasul Divsalar'ın birlikte hazırladıkları yeni raporda, ABD-İran çatışmasının Rusya için oluşturabileceği ekonomik ve siyasi sonuçların analizi yapılmıştır. Yazıya göre, ABD-İran çatışmasına Rusya'nın tepkisi muhtemelen iki temel faktörden etkilenecektir: Rusya'nın, ABD ile İran arasındaki çatışmanın oluşturduğu tehditleri nasıl algılayacağı ve çatışma sonucunda Moskova'nın hangi siyasi ve ekonomik fırsatlara sahip olacağı. Ayrıca, raporda olası bir ABD-İran askerî çatışmasında Rusya'nın tutumu şu şekilde ifade edilmiştir: "Bu durumda ister Rusya'nın İran'ın yanında yer alacağı fikri veya tamamen kenara çekilip bölgesel güç dengesinde büyük bir değişim izleyeceği görüşü Rusya'nın realpolitikliği ile bağdaşmaz. Öyle ki, İranın başarısız bir devlete dönüşmesi Kremlinli Tahran'a yönelik varoluşsal tehditleri azaltmak için harekete geçmeye itebilir. Ayrıca Rusya, bölgedeki tansiyonun alevlenmesinden belirli faydalar sağlayabilirken aynı zamanda askerî bir tırmanış durumunda daha da büyük tehditlerle karşı karşıya kalabilir."

Rapora göre, söz konusu durum, Moskova'nın ABD-İran çatışması ile uzlaşmaları arasında kalan "gri bölge"deki çıkarlarını en üst düzeye çıkarıyor. "Kontrollü gerilimleri" sürdürmek, Moskova'nın çıkarlarını artırmasına yardımcı olurken, savaşa yol açan tırmanma tehdidini aza indiriyor. Öyle ki, ABD-İran ilişkilerinde ve İran-Arap ilişkilerinde gerginlik devam etse de açık bir çatışmaya dönüşmüyor. Moskova, kazandığı avantajı kaybetmek istemediği için pozisyonundan vazgeçmek niyetinde değildir. Bu anlamda Moskova'nın temel hedefi, bölgedeki çevreleme politikasının çökmesini ve nükleer silahların yayılmasının önlenmesi krizine diplomatik çözümler arayarak mevcut statükoyu korumak olmalıdır.

• Trump'ın Mirası, Koronavirüs ve Afganistan: Biden'ın Zaferleri ve Yenilgileri

"Gazeta.ru" haber sitesinde yayımlanan "[Trump'ın Mirası, Koronavirüs ve Afganistan: Biden'ın Zaferleri ve Yenilgileri](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren değerlendirme yazısında 2020 ABD başkanlık seçimlerinden sonra geçen bir yıl içinde ülkedeki olaylar incelenmiş ve bu çerçevede ABD'nin İran ve Afganistan politikasına da değinilmiştir. Nitekim bu noktada Biden'ın hangi vaatlerini tuttuğu ve tutmadığı üzerine görüşler paylaşılmıştır. Ulusal Araştırma Üniversitesi Ekonomi Yüksek Okulu Hukuk Fakültesi profesörü Aleksandr Domrin'e göre, Biden, kararlarıyla diğer Demokrat başkanlar -Barack Obama ve Bill Clinton-

döneminde yaşanan en kötü unsurları geri getiriyor: “Biden’in yeni kararnameleleri Amerikalıların refahını iyileştirmeye yardımcı olmadı.”

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Moskova Devlet Üniversitesi nezdinde Franklin Roosevelt ABD Araştırma Vakfı Direktörü Yuri Rogulev ise İran meselesine dikkat çekmiştir: “ABD’nin İran’la çok taraflı müzakere planına dönmesine gerek yoktur. Washington’un sadece yaptırımları kaldırması gerekiyor. Ancak Trump birçok yaptırım uyguladı ve söz konusu yaptırımları uygulamak ne kadar kolaysa kaldırmak o kadar zordur. Öyle ki, bunu yapmak için mevcut gerekçelerle Kongreye başvuruda bulunmak gerekiyor.” Analiste göre Biden, ABD’nin gerçekten müzakere masasına geri dönmek niyetinde olduğunu göstermek isterken, İran yaptırımlarının ve tüm davaların kaldırılması talebinde bulunuyor.

Konuyla ilgili görüşlerini paylaşan ABD uzmanı Lev Sokolşik, Biden’in seçmenlerin Afganistan’daki “bitmeyen savaşı” sona erdirmeye talebini yerine getirdiğini ifade etti: “Ancak tahliyenin düzenleniş biçimi, ABD’nin uluslararası arenadaki imajını ciddi şekilde zedeledi. Temel olarak Biden, kampanya vaatlerini yerine getiriyor. İç politika açısından ABD birliklerinin Afganistan’dan geri çekilmesi olumlu bir adımdır. Önemli olansa Amerikan parasının Afgan kumuna gömülmemesidir.” Uzmana göre Biden, tarihe Soğuk Savaş’tan sonra hüküm süren eski askerî-politik paradigmaya nihayet son veren başkan olarak geçecek.

• Afganistan’da Terör Saldırılarına Kimin İhtiyacı Var?

Rus tarihçi ve doğu bilimci Stanislav Tarasov’un “Regnum” gazetesinin 6 Kasım sayısında yayımlanan “[Afganistan’da Terör Saldırılarına Kimin İhtiyacı Var?](#)” başlıklı değerlendirme yazısı Afganistan’daki durum ve beklenen senaryolarla ilgiliydi. Uzmana göre, yabancı birliklerin Kabil’den tahliyesi ve Amerikan yanlısı hükûmetin düşmesinin ardından büyük şehirlerde terör saldırıları nedeniyle Afganistan’daki durum giderek kötüleşmektedir. Ayrıca, Amerikalı uzmanların tahminlerine göre, ülkede “terör saldırıları mevsimi” devam edecek. Yazıda Afganistan’daki durumu ağırlaştırıcı koşullara da değinilmiştir. “Yirmi yıldır yabancı işgalcilere karşı silahlı mücadele veren Taliban, iktidara geldikten sonra ülkeyi yönetme sorunlarıyla karşı karşıya kaldı. Söz konusu sorunlardan birincisi, Taliban hükûmetinin iç meşruiyetten ve uluslararası tanınma faktöründen yoksun kalmasıyla ilgilidir. Başta IŞİD olmak üzere çeşitli radikal gruplar bu durumdan yararlanmaya çalışıyor. Diğer bir sorun ise “Afganistan İslam Cumhuriyeti Ulusal Direniş Yüksek Konseyi” adıyla kurulan yeni siyasi hareketin Afgan halkını iç tiranlığa ve dış saldırganlığa mücadele yapma çağrılarıyla ilgilidir.” Afganistan İslam Cumhuriyeti Ulusal Direniş Yüksek Konseyinin kurulmasıyla ilgili haberin Moskova format zirvesinin arifesinde ilk kez Türkiye’de duyurulduğuna dikkat çeken Stanislav Tarasov’a göre Ankara; ABD, Rusya, Çin, İran, Pakistan ve Hindistan’a kendisinin de oyunda olduğunu ve gerekirse Türkiye ile müzakerelerin yapılması gerektiği mesajını ilettiler.

Analist, Afganistan’da ortaya çıkan istikrarsızlığın nedenlerini şu şekilde yorumladı: “Herkes Afganistan’ın “çeşitli gruplar arasında etkileşim ve iş birliği ülkesi olduğunun farkındadır.

Söz konusu unsurlar göz ardı edildiğinde, ülkede barış, istikrar ve huzur tehdit ediliyor. Ancak Afganlar arası müzakerelerin katılımcılarına Afganlara mali, ekonomik ve insani yardım için kaynak toplamak nedeniyle seferberlik çalışması başlatmak için kabul edilebilir bir iş birliği mekanizmasını kim ve nasıl sunabilir?" Uzmana göre, Afganistan'da daha radikal güçlerle uğraşmaktansa Taliban ile müzakere etmek daha iyidir: "Ancak 40 yıldır savaşın sürdüğü bir ülkede tehditleri hızlı bir şekilde ortadan kaldırmak mümkün olmayacaktır."